
Fossiele zee-egels van West-Europa

In deze Gea zullen de fossiele zee-egels uit West-Europa centraal staan. Die uit het Mesozoïcum en het Cenozoïcum wel te verstaan, want de zee-egels uit het Paleozoïcum hebben we al eerder besproken (Gea, 1998, nr. 4). De titel van dit themanummer dekt de lading niet volledig, want enerzijds zijn ook enkele recente soorten afgebeeld, aan de andere kant werden ook sommige zee-egelvondsten van buiten Europa gelegen lokaties opgenomen. Dit is gedaan om een zo breed mogelijk beeld van de Klasse der Echinoidea te kunnen schetsen. Het leeuwendeel van de ten tonele gevoerde zee-egels is echter van West-Europese bodem.

Via een combinatie van beknopte karakteristieken, duidelijke illustraties, vermelding van stratigrafische ouderdom en vindplaats wordt een leidraad gegeven voor het determineren van zee-egels in de collecties van verzamelaars. Zoveel mogelijk zijn die soorten behandeld die redelijkerwijs gevonden kunnen worden, of regelmatig op beurzen worden aangeboden. Uiteraard geldt dat behalve bij de vermelde vindplaats, de betreffende soort mogelijk ook elders in de betreffende afzetting voorkomt en dan ook daar kan worden gevonden. De tekeningen zijn nagenoeg alle van de hand van de auteur. Ze werden gemaakt naar bestaande exemplaren; verreweg de meeste hiervan bevinden zich in de collectie van de auteur. Welgeteld 17 zijn uit andere collecties afkomstig; deze zijn in de tekst met name genoemd.

De gebruikte systematiek is die uit de "Treatise on Invertebrate Paleontology", part S en part U (ed. R.C. Moore, 1966). Sindsdien zijn ook andere indelingen voorgesteld, met name die van A.B. Smith (1984): "Echinoid palaeobiology", die vooral in de hoge systematische eenheden van de Treatise afwijkt. De inzichten in de paleontologie veranderen steeds. In verscheidene gevallen is een zee-egesoort definitief in een andere groep geplaatst en van naam veranderd. In dat geval wordt deze nieuwe naam aangehouden en gevolgd door de oude, meer bekende aanduiding. Voor de beschrijving van de morfologische kenmerken van zee-egels konden we het betreffende gedeelte overnemen uit "Paleontologie van de Ongewervelden" van dr. P.H. de Buissonjé (Gea, 1993, nr. 1). Deze bondige samenvatting is nog aangevuld met een "Ter verduidelijking", waarin de uitgebreide terminologie wordt omschreven.

Veel dank aan dr. P.H. de Buissonjé en aan hen die tijdelijk hun fossiele zee-egels hebben afgestaan: de heren B. van Bakel, M. van Birgelen, E. Harte, D.H. Joustra, J. Idema en dr. H. Volker Thiel. Hartelijk dank ook aan dr. R. van der Ham voor het vele vertaalwerk uit het Engels. De auteur is de heer E. Harte veel dank verschuldigd voor diens hulp bij de familie Hemicidaridae. Het kritisch doornemen van het manuscript

door drs. J.W.M. Jagt (Natuurhistorisch Museum Maastricht) heeft veel bijgedragen aan de kwaliteit van deze uitgave.

Wanneer u deze Gea heeft gelezen moet u niet denken "zo'n collectie verzamel ik ook even!". Er zitten enkele tientallen jaren van intensief zoekwerk aan vast en verscheidene vindplaatsen van bijzondere soorten zijn inmiddels niet meer toegankelijk. Er komen echter ook weer andere ontsluitingen bij en er blijft nog genoeg over om een interessante collectie op te bouwen. Eén opmerking moet ons nog van het hart. Fossiele zee-egels zijn geen aardappels, maar onvervangbare en unieke overblijfsels van de fauna uit vervlogen tijden. Laat u niet verleiden tot domweg oprapen van zoveel mogelijk exemplaren, maar verzamel selectief. De schimpscheuten die op amateur-verzamelaars worden losgelaten: dat de uitputting van de nog bestaande vindplaatsen aan hen te wijten is, missen dan iedere grond.

Reeds eerder, namelijk in het themanummer "Zee-egels" van Gea (sept. 1980, vol. 13, nr. 3) besteedden we aandacht aan deze fascinerende diergroep. Na bijna 20 jaar was een uitbreiding van dit succesvolle nummer noodzakelijk. De 260 hier afgebeelde soorten zijn goed voor een van de dikste Gea-nummers ooit verschenen! Hoewel een keuze uit de meer dan 7000 soorten zee-egels altijd subjectief zal zijn verwachten we, dat in deze Gea-uitgave de meest voorkomende soorten zijn vertegenwoordigd. Daarmee is een mogelijkheid tot herkenning van de gangbaarste typen van deze uitgebreide en complexe fossielengroep ontstaan, waaraan duidelijk een behoefte is. Want zee-egels... geen enkele fossielenfanaat kan om ze heen!

Garnt Zuidema, auteur
Ruud Poort en
Joke Stemvers-van Bommel, redacteurs